

Mölarp och Kröklings hage

Välkommen till Mölarp & Kröklings hage

Här finns mycket att upptäcka. Området är varierat och det finns både öppna ängsmarker med blomsterprakt på Mölarps ö och i Kröklings hage men även skog. Ett fågeltorn har byggts vid Öresjöns strand för dig som vill skåda fågel eller bara få en utblick över vattnet. Det finns flera strövstigar i området. Efter en brant vandring i sydost kommer du upp till en fin utsiktsplats.

Många fågelarter finns i området, både sådana som trivs vid sjön och vid det forsande vattnet i Viskan. men också skogsarter som tex kattuggla, grönfink, stjärtmes, trädgårdssångare, gärdsmyg och grönsångare.

Vid Öresjöns strand kan du få syn på knipa, gräsand och storskrake. Området har intressant geologi och det finns flera fornlämningar.

Mölarps ö

Viskan delar sig i två grenar ett par hundra meter ovanför Mölarps kvarn, omsluter Mölarps ö och förenar sig efter ett tag åter till ett enda vattendrag. Norra delen av denna "ö" utgörs av betad och slåtterhävdad mark med inslag av enbuskar och enstaka äldre askar. Allra längst i norr finns en lövskog bestående av klibbal, gråal, björk, knäckepil och ask liksom alm, hägg, hassel, brakved och getapel. Örterna skogsbingel och storrams karaktäriserar denna del av området. Från Mölarps kvarn går en gammal körväg tvärs över ön fram till en åker öster om ån.

Mölarps ö är känd för sin artrika och intressanta flora, till skillnad från Sjuhäradsbygden för övrigt, som i allmänhet anses ganska artfattig.

Forsärla,
Motacilla cinerea

Backsippa,
Pulsatilla vulgaris

Smörboll,
Trollius europaeus

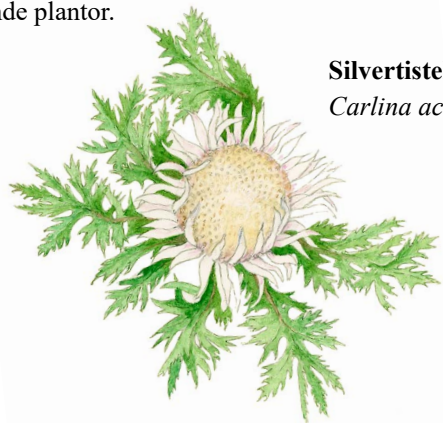
Växter som är knutna till den öppna ängsmarken är backsippa, smörboll, stor blåklocka, backruta, vårfingerört, åkervädd, brudbröd, krussilja, gullviva, backtimjan, darrgräs och trollsmultron. Man har funnit flera arter av vildbin både i Kröklings hage och i slåtterängen på Mölarps ö. Väddandsbiet var ett av dessa och det söker nektar på både ängsvädd och åkervädd. Biet är, precis som ängsväxterna, beroende av att marken slås årligen. I ängen trivs också vaxskivlingar, små färgstarka svampar. I vattnet växer bl a svalting, den gulblommande svärdsiljlan och sprängört.

Både forsärlan och strömstaren kan du få syn på vid forsen. Strömstaren plockar bottenlevande larver längs Viskans botten. Vattenfladdermusen jagar på natten och är som mest aktiv i skymning och gryning. Den stryker nära vattenytan på jakt efter insekter med lite tur kan du få en skyymt av den också.

Vattenfladdermus,
Myotis daubentonii

Ett kuriöst och kulturhistoriskt intressant inslag i Mölarps ös flora är silvertistel (Carlina acaulis), en vacker ört med decimeterstor blomkorg. Växten har varit känd på Mölarps ö sedan början av 1900-talet och har troligen kommit hit som frö tillsammans med spannmål som importerats till kvarnen. Arten hör annars hemma i Alperna och bergstrakterna i Sydeuropa. Det ursprungliga enda exemplaret har förökat sig och nu finns flera blommande plantor.

Silvertistel,
Carlina acaulis

Vädssandbi,
Andrena hattorfiana
på åkervädd,
Knautia arvensis

Fager vaxskivling,
Hygrocybe aurantiosplendens

- P** Parkering
- Eldstad
- Toalett
- Fågeltorn
- R** Fornlämning

- Stig
- Väg
- ||||| Järnväg
- Naturreservat gräns

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Strutbräken

Matteuccia struthiopteris

Slättergubbe

Arnica montana

Kröklings hage

Kröklings hage, på de branta sluttningarna öster om Öresjö har i många år lockat naturintresserade besökare. Tack vare sin rika och intressanta flora och geologiska förtjänster blev Kröklings hage också ett av Sjuhäradsbygdens första naturvårdsobjekt. På våren kan besökaren njuta av blåsipornas intensivt blå blommor.

Innanför entrén i västra delen av området fanns ursprungligen en löväng. Där slogs ängshö och träden hamlades för att ge vinterfoder till kreaturen. Under senare tid kom den rika blomsterängen att utsättas för alltför hårt bete och förvandlades därigenom till hagmark med måttlig växtprakt. Nu slår man åter varje år och lövängen har alltmer börjat återta sin tidigare yppighet som hävdad löväng med slättergubbe i lysande gult.

Rena ädellövbestånd, som fått utvecklas fritt under lång tid finns utmed de två bäckgrenarna i södra ravinen. Här finner vi träd som ask, alm, lind, hägg och lönn. I buskskiktet är ungträd av dessa vanliga liksom också buskar av hassel, skogstry och olvon. På våren, kan vi finna vitsippa, svalört och gullpudra, vilka sommartid avlöses av lundstjärnblomma och senare hässleklocka och springkorn. Andra växter som förekommer här är majbräken, strutbräken, stinksyska och vänderot.

Spår från förr

Vid Kröklings hage finns flera fornlämningar. Särskilt att lägga märke till är en hällkista, vanligen kallad "Kungagraven" samt ett förhistoriskt gravfält med ca 15 gravar. Inom gravfältet finns bl a två domarringar och en hög. I bäckravinen sydost om Trolltjärn finns en offerkälla. I källan har påträffats småmynt, dock huvudsakligen från 1900-talet. Av stort kulturhistoriskt intresse är den vackra stenbron vid "Örebro". Bron har tre spann och är byggd av tuktad gråsten. Utmed ån växer några majestätiska tallar.

Väster om järnvägen finns spår från ett tegelbruk. I början av 1800-talet bedrevs lertäkt för tegelslagning och ett bruk byggdes upp för detta. Tegelbruket lades ner 1897.

Hovalida stup – en tappningsränna från istiden

I reservatets södra del finns Hovalida stup, en 10 – 15 meter hög bergbrant. Våldiga stenblock har slitits loss från bergväggen och ligger huller om buller på dalens botten. Inlandsisen dämde här under sin avsmältning upp en stor issjö, som efter hand tappades ut mot Öresjö. Två av de äldsta tappningsrännorna berör Kröklings hage; den djupa vilda dalen vid Hovalida stup och den frodiga, lummiga lunden i reservatets centrala del.

Trollsmultron,

Potentilla rupestris

Sävsparv,

Emberiza schoeniclus

Skalle

Området väster om järnvägen kallas Skalle och blev en del av naturreservatet 1998. Här mynnar Viskan ut i Öresjö. Här finns spridda trädgrupper med klibbal och knäckepil, som har fått sitt namn för att grenarna lätt bryts av. Marken närmast sjön översvämmas regelbundet. Höga örter som älgört, dyveronika och lundarv trivs och i strandkanten blomvass och vattenklöver som vill ha det riktigt blött.

Området är av stor betydelse för fågellivet och många arter häckar här, tex skäggdopping, drillsnäppa, fisktärna, svarthätta och sävsparv. Fiskgjusen jagar ibland över norra delen av sjön. Även rastande fåglar uppskattar området. Storlommen med sin karaktäristiska svart-vita teckning är lätt att lägga märke till. Tornseglarens mörka silhuett och långa smala vingar syns bra mot himlen. Den är en skicklig flygare som jagar insekter i luften. Efter sommaren flyttar den till Afrika.

Skäggdopping,

Podiceps cristatus

Darrgräs,
Briza media

Mölarps kvarn

Gården Mölarp är omnämnd i Skara Stifts Jordebok från år 1540. Enligt denna jordebok ägdes Mölarp år 1540 av "Mons y (i) Mölnatorp". Han fick som tionde erlägga "2 pund smör och 5 tunnor mjöll för en qvern till samma gård och 6 daxwerken".

Mölarps gård och kvarn kom senare att bli kyrkans egendom. I Fristads Hembygdsförenings årsskrift "Fristadsbygden" för år 1982 kan man läsa mer om detta. Kvarnen ägs numera av Fristads hembygdsförening.

Fallhöjden mellan Gingri och Öresjö är drygt 35 meter och det har utnyttjats till kraftändamål. Utefter Viskan har på en drygt kilometerlång sträcka funnits tre kvarnar, ett par sågverk, snickerifabrik, svarveri, ledstångsfabrik, spånhyvel, spinneri, mejeri, vadmalsstamp och potatisstamp.

Geologi

Det natursköna landskap du står inför har huvudsakligen formats av den senaste stora nedisningen. Från Falbygden och Herrljunga höjer sig terrängen sakta mot söder för att runt Borås och Ulricehamn nå maximal höjd omkring 300 – 360 m ö h. Inlandsisen rörde sig från nordnordost till syd-sydväst. I uppförsluten minskade hastigheten och avsättningen av material under isen blev intensivare. Mot markerade höjder har isen byggt upp kraftiga moränryggar. Här, norr om Borås, finns talrika exempel på sådana.

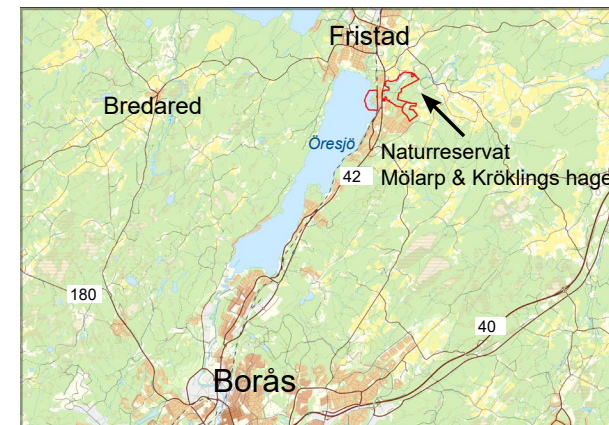
Under isens avsmältning bildades ofta tillfälliga sjöar, vilka dämtes upp av isen. Då isranden hade nått så långt som till dagens Gingri, bildades en sådan isdämd sjö, som har fått namnet Toarpsissjön.

Vid Bondarp och senare vid Krökling fann smältvattnet i issjön väg nedför den branta sluttningen mot Öresjö och då bildades de mäktiga bergsstup som Hovalida stup i Kröklings hage ger gott exempel på. Också ravinerna i denna reservatsdel bildades då. Allt eftersom isavsmältningen fortskred fann smältvattnet nya passpunkter på allt lägre nivåer, vilket ledde till att en serie om sex olika tappningsrännor bildades i höjdryggen vid Gingri.

Också andra spår av tappningskatastroferna och det rikliga vattenfödet kan iakttas i området. Sålunda kan Trolltjärn tolkas som ett kolkbäcken dvs en fördjupning i bottnen av ett vattendrag i lugnvattnet nedanför ett vattenfall. Skogsmarken vid Trolltjärn består av packad sten, block eller helt berg, vilket tyder på att det mesta av det lösa materialet spolats bort av vattenmassorna. Berggrunden, som här bildades för omkring en miljard år sedan, består av gnejser av varierande sammansättning.

Båda naturreservaten ingår i EU:s ekologiska nätverk av skyddade områden, Natura 2000.

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Hitta hit

Naturreservaten Mölarp och Kröklings hage är belägna strax sydväst om Fristad, en dryg mil norr om Borås. Reservaten ligger utmed Viskan invid länsväg 42.

Länsstyrelsen
Västra Götaland

I samarbete med
Västra Götalandsregionen

Text: Carl-Otto Schander och Catharina Larsson
Illustrationer: Kerstin Hagstrand-Velicu
Produktion: Väst kuststiftelsen, omarbetad 2020